

Nagy Gusztáv

Roza mama meséje

Egyszer, nagyon régen élt egy roma közösség egy folyó kanyarulatában. Nem volt falujuk, csak kunyhók, nem volt órájuk, csak az alkony, és nem volt törvényük, csak az, amit a szív nem engedett megszegni. Ebben a közösségben élt egy öregasszony, Roza mama. Nem tudott írni, se olvasni, de mindent tudott az emberekről. Ha valaki sírt, ő tudta, miért. Ha valaki nevetett, ő tudta, hogy nem sokáig tart. Egy este a gyerekek köré gyűltek, mert Roza mama mesét ígért. A tűz közepén égett, mintha hallgatózna az is.

– Roza mama – kérdezte az egyik fiú –, miért van az, hogy amikor baj van, mindenki összegoúlik, de amikor jó történik, mindenki külön megy?

Roza mama nem válaszolt azonnal. Előbb beletett még egy darab fát a tűzbe.

– Mert a szenvedés fázik – mondta végül. – A boldogság nem.

A gyerekek nem értették, de hallgattak. Roza mama mesélni kezdett.

– Volt egyszer egy testvérpár: Babus és Cana. Egyidőben születtek, ugyanazon a napon, ugyanabba a szegénységbe. Ha Babus éhes volt, Cana is az volt. Ha egyikük sírt, a másik sem nevetett. Így nőttek át az éveket, mint két összefonódott gyökér.

Egyszer nagy baj érte a közösséget. Jött a víz, elvitte a kunyhókat, betegséget hozott, hideget, temetést. Az emberek egymás mellé feküdtek éjszaka, hogy ne fagyjanak meg. A gyász közös volt, akár a kenyér, amit eltörtek. Babus ekkor azt mondta:

– Látod, testvérem, amikor szenvedünk, együtt éljük meg. Egy test vagyunk. Cana bólintott.

Aztán amikor elmúlt a baj, a víz visszahúzódott, az ég kitisztult. És egy nap Cana szerencsére talált. Egy gazda munkát adott neki, rendes ételt, meleg helyet. Először életében jóllakott. Eleinte nem fájt semmije. Hazament és mosolygott. De Babus nem mosolygott vissza.

– Miért nem örülsz? – kérdezte Cana.

Babus sokáig hallgatott, aztán ezt mondta:

– Mert a te boldogságod nem fér el bennem. A szenvedés igen. Azt megtanultam hordani mások helyett is. De az öröm... az csak a tiéd.

Cana megsértődött. Nem értette. Másnap elment, és megint egyedül evett. Egyedül nevetett. Egyedül aludt melegben. És valami fájni kezdett benne. Nem az éhség. Valami más. Rájött, hogy a boldogság könnyű, de magányos. Nem kapaszkodik senkibe, nem kér kezet. Csak ott van, és ha nem osztod meg, elhervad. Visszament Babushoz.

– Taníts meg örülni együtt – mondta. Babus megrázta a fejét.

– Azt nem lehet tanítani. A szenvedést megtanuljuk, mert rákényszerít az élet. Az örömet csak akkor tudjuk megosztani, ha nem félünk attól, hogy elfogy.

És akkor történt valami. Babus beteg lett. Cana mellette ült éjszakákon át. Megosztotta vele az ételét, mindenét, amije volt, úgy, mint régen gyerekkorukban. Babus felgyógyult. És akkor, először, nevettek együtt. Nem hangosan. Csak úgy, hogy nem fájt. Roza mama itt elhallgatott. A tűz már csak pislogott.

– Látjátok – mondta –, a szenvedés közös, mert nincs választásunk. Ha fáj, kiáltunk, és a kiáltás összehívja az embereket. De a boldogságot nem adjuk tovább, mert attól tartunk, ha megosztjuk, kevesebb lesz. Pedig nem lesz kevesebb. Csak sebezhetőbb.

A gyerekek csendben voltak. Egyikük megkérdezte:

– És te, Roza mama? Te megosztottad a boldogságodat?

Roza mama elmosolyodott.

– Én mesévé tettem. Mert a mese az egyetlen boldogság, ami akkor nő, ha továbbadják. A tűz kialudt. De valami ott maradt köztük.

Nem fájt, mert nem volt egyedül.

A nyomda fénye

Tizennyolc éves voltam, s olyan könnyű szívvel léptem át a békéscsabai Kner nyomda vaskos kapuján, mint egy új világ küszöbén. A gépek zakatolása és a frissen vágott ívek hófehér ragyogása valami furcsa módon jó érzést adott. Segéd munkás voltam, de nem bántam, reggeltől estig izgatottan vártam, hogy belépjek az élet nagy iskolájába.

A papírvágó gép mellett dolgoztam egy kedves, melegszívű asszony mellett, akit hamar megkedveltem. Ő vágta halomba a papírokat, én meg hordtam alá az újakat. A munka egyszerű volt, amíg ő elvágott egy egész raklapnyi ívet, nekem szabad volt bolyongani a nyomda különös birodalmában. Mint egy kíváncsi gyermek, akit először engednek be a felnőttek titkos világába.

Egy ilyen barangolás során keveredtem föl egyszer a felső emeletre, a csomagolóba. Ott pillantottam meg őt. Julit.

Mintha nem is ember lett volna, hanem valami finoman megrajzolt alak egy régi bronzszínű ikonról. Hosszú, gesztenyebarna hajfonata a derekát cirógatta, karcsú teste törékeny volt, bőre napfény, kreol árnyalattal. Aki ránézett, nem tudta, hova tegye a kezét, a szívét, még a saját gondolatait sem. Betöltötte az egész teret.

Az első pillanatban beleszerettem. Nem olyan szerelemmel, amely óvatosan, lassan jön az emberbe, hanem úgy, mint amikor egy villám szétválasztja az eget, és hirtelen minden világos lesz. Ő volt a fény. Én meg kicsit megvakultam tőle. Barátságot építettem vele. Mosolyt, szót, apró kedvességeket. A csomagoló melegebb lett, amikor beléptem. Nem tudtam nem keresni a tekintetét. Verset írtam hozzá, amely megjelent a vállalat lapjában. Később, egy csendes alkalommal, amikor pár percre kettesben maradtunk, finoman megjegyezte:

– Van barátom... katona.

Próbáltam úgy tenni, mintha nem rázna meg. Bólintottam, mosolyogtam is talán. De belül meghaltam egy pillanatra. Mégis reméltem, titokban, gyerekesen, bolondul, hogy hátha... hátha egyszer engem is úgy néz majd, mint azt, akit vár. Aztán egy nap megjelent az üzemben a barátja. Magas volt, majd két méter, erős vállakkal, magabiztos mosollyal. Olyan férfi, akire ránéz az ember, és tudja: nincs esélye. Amikor Julia meglátta, szinte repült a nyakába. Ahogy beleolvadt abba az ölelésbe, én megértettem mindent. Nem rám várt. Nem nekem tartogatta a mosolyait. Nem az én szívemben volt helye.

Még aznap beadtam a felmondásom. Gyerekes volt, túl hirtelen, de a lelkem nem bírt ott maradni. Olyan fájdalom szorította össze a mellkasom, amitől bekönnyezett a szemem. Menekülni akartam, eltűnni, mielőtt bárki meglátja az arcomon az összeomlást. De előttem járt a hír. A papírvágó asszony elmondta neki. A lépcsőházban ért utol.

– Miért mész el? – kérdezte remegő hangon. – Én előre megmondtam, hogy van...

És egyszer csak könnyek csillantak a szemében.

– Nem akartalak bántani.

– Tudom – feleltem, és akkor először éreztem azt, hogy néha magunkat bántjuk meg saját reményeinkkel.

Nem tudtam maradni. A szégyen, a fájdalom és valami furcsa, megmagyarázhatatlan veszteség összekeveredett bennem. Elmentem. Három év telt el. Egy délután a városban sétáltam, amikor szembejöttem velem: Julia és a férje. A közös gyermeküket tolták maguk előtt. Megálltunk. Összemosolyogtunk.

A férje kezét nyújtott, Julia megölelt. Röviden, tisztán, minden múltbéli fájdalom nélkül. Csak úgy... emberként. És akkor rájöttem, hogy a szív néha nem azért dobban meg valakiért, hogy örökké együtt legyen vele. Néha csak azért, hogy megtanítsa szeretni. Tiszta szívvel. Feltételek nélkül. Bár azt is tudjuk, nem a miénk az a mosoly. Amikor továbbmentek, mögöttük maradt valami különös melegség. Talán egy másik boldogság, ami nem az enyém volt, mégis betöltötte a lelkem. Az az egyoldalú szerelem, amely akkoriban úgy megégetett, idős koromban is néha végigsimít rajtam. Mint egy régi fény a nyomda ablakából, amelyet az ember már nem lát, de még mindig melegít. Julia nem az enyém lett, de az érzés, amit felébresztett bennem, az örökre velem maradt.